

KOMPOSTIMI

Udhëzues Praktik për
Komunitetet Rurale

Kompostimi i Mbetjeve Organike

Maj 2023

Si t'i ktheni mbetjet organike në kompost?

Mbetjet nga bimët dhe kafshët mund të përdoren për të bërë kompost.

Kompostimi është një proces natyror që riciklon materialin organik, ndihmon në ajrosjen e tokës dhe përmirëson cilësinë e tokës duke rikthyer vitalitetin e saj.

E thënë ndryshe: Kompostimi është shpërbërja natyrore e materialeve organike ku në prani të oksigjenit, të ujit dhe mikroorganizmave në kushte të kontrolluara (temperaturë e caktuar dhe lagështisë) krijohen plehëra organike, të ngjashme me humusin (pleh organik).

Materialet e mbeturinave organike: Mbeturinat ushqimore, mbetjet bujqësore, bajgat e kafshëve dhe shtroja të përdorura të kafshëve.
(ndonje foto te materialeve te mesiperme qe te ilustrohen)

Produkti: Plehëra organike pa kimikate.

Për të prodhuar një produkt cilësor, përdorni gjithmonë materiale të pastra të cilat janë mbajtur të ndara nga mbetjet e tjera.

Përfitimet:

- **Komposti rrit lëndën organike në tokë.**
- **Rendimente më të larta** – rritja e sasisë së lëndës organike dhe lëndëve ushqyese të bimëve në tokë mund të përmirësojë potencialin e rendimentit të bimëve.

Mund të përdoret, të paktën pjesërisht, në vend të plehrave të shtrenjta inorganike – kompostoja përmban

- lëndë ushqyese me çlirim të ngadaltë, të disponueshme nga të korrat, duke përfshirë azotin, fosforin dhe kaliumin. Ai gjithashtu përmban mikroelemente bimore si magnez dhe squfur.
- **Strukturë më e mirë e tokës dhe menaxhim më i mirë i ujit** – kompostoja përmirëson strukturën e tokës, e cila përmirëson infiltrimin dhe mbajtjen e ujit dhe është e mirë për të mbjellat.
- **Frenimi i dëmtuesve dhe sëmundjeve** – veprimi organik i kompostos mund të ndihmojë në frenimin e dëmtuesve dhe sëmundjeve brenda tokës.
- **Kursimi i karburantit dhe përmirësim i strukturës së tokës** – kompostoja përmirëson strukturën e tokës, duke e bërë më të lehtë punën me të. Nëse jeni duke përdorur një makineri bujqësore, ai do të përdorë më pak karburant. Përmirësimi i strukturës së tokës do ta bëjë atë më rezistent ndaj ngjeshjes nga makineritë bujqësore dhe do të zgjerojë kushtet në të cilat mund të punohet.

Përbërësit kryesorë: karboni dhe azoti

Mënyra më e shpejtë për të prodhuar kompost është përdorimi i dy pjesëve të materialit të gjelbër në një pjesë të materialit kafe. Kjo do të sigurojë që të ketë ekuilibrin e duhur të azotit dhe karbonit që mikrobet e kompostimit të funksionojnë. Nëse ka shumë karbon, procesi i kompostimit do të jetë i ngadaltë. Nëse ka shumë azot, do të formohet një grumbull me erë të keqe. Është e rëndësishme që ajri të futet në grumbull për ta ndihmuar atë të dekompozohet shpejt, prandaj synoni që grumbulli të ketë strukturë të mjaftueshme. Komposti duhet të jetë pak i lagësht. Nëse është shumë e thatë, shtoni një sasi të vogël uji dhe përzieri.

Materiali i pasur me AZOT (jeshile):

Mbetje organike me erë të keqe si plehrat e kafshëve, kokat e peshkut, kockat dhe zorrët, bari i prerë dhe gjethet e njoma, mbetjet e frutave dhe perimeve. Materiali i pasur me

KARBON (kafe):

Mbetje organike prej druri si degë të vogla të thata, gjethet të thata, lëvozhgë kikiriku dhe mbetjet e krasitjes së hardhive.

Figura 1: Kompostimi i saktë përfshin dy pjesë të materialit të pasur me Azot (jeshile) dhe një pjesë të materialit të pasur me Karbon (kafe).

Kompostimi është përgjithësisht një aktivitet i sigurt, por:

- Mund të ketë rrezik sëmundjesh nga grumbulli i kompostos. Gjithmonë duhet të vishni doreza kur përdorni kompost dhe të lani duart më pas.
- Mund të ketë spore nga kërpudhat në grumbullin e kompostos.
- Njerëzit me probleme të frymëmarrjes duhet të shmangin shndërrimin e grumbujve të kompostos. Mos hapni një qese plehrash me kokën drejt mbi të.
- Lagni kompostin përpara përdorimit. Është e këshillueshme që të përdorni një maskë kur trajtoni kompost të thatë.

Ka shumë mënyra për të ndërtuar një grumbull të mirë plehrash. Duhet të mbrohet nga era dhe mundësisht të mos jetë në gjendje të thahet shumë. Dy lloje të ndryshme të kompostimit përshkruhen këtu:

Kompostimi me Tre Gropa dhe Kompostimi me Shtresa.

Kompostimi përmes metodës së tre gropave.

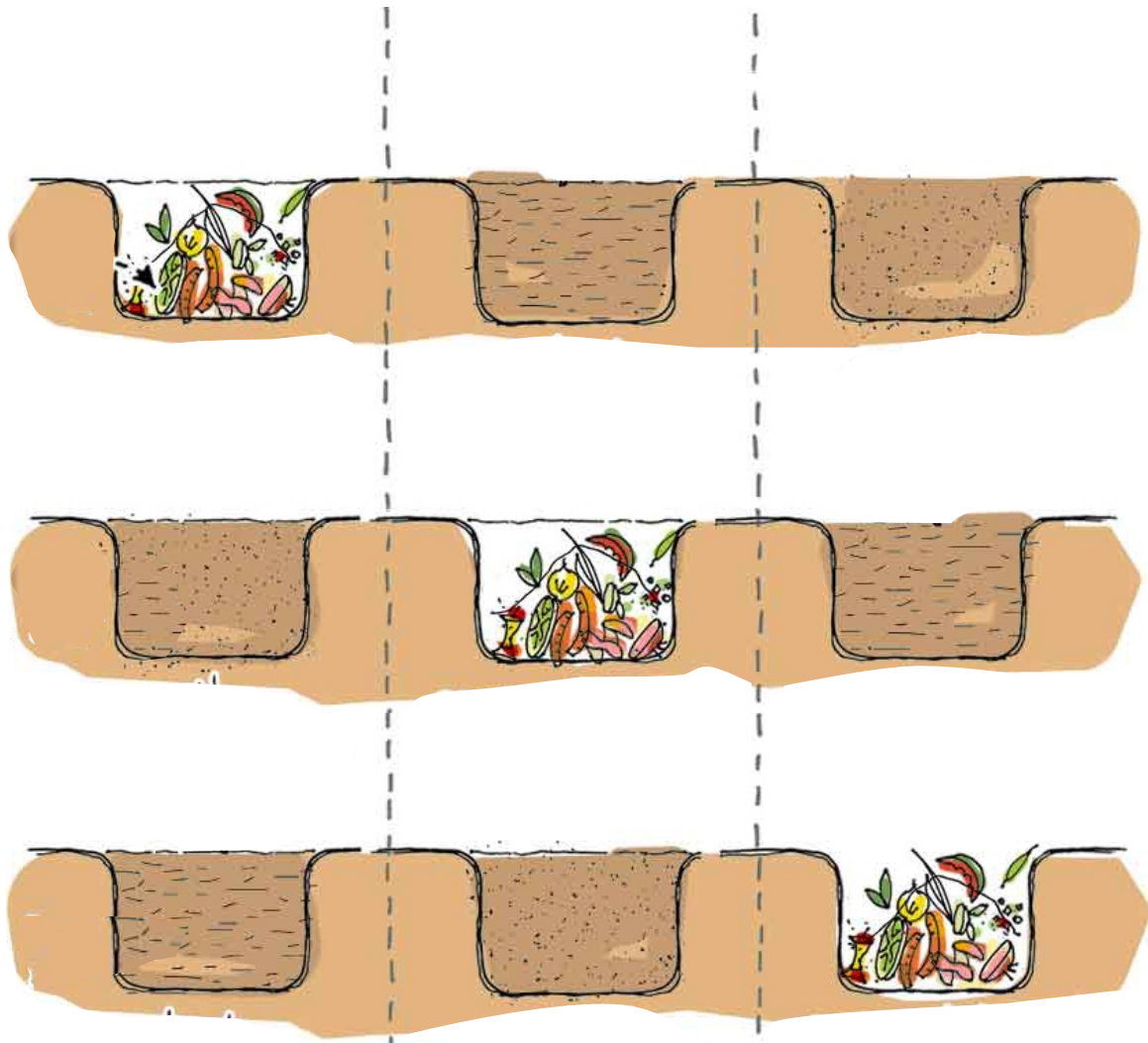

Figura 2: Procesi i kompostimit me tre gropa.

Gërmoni tre gropa në tokë. Në gropën e parë vendoseni përzierjen (dy pjesë material jeshil dhe një pjesë material kafe). Pas një jave, hiqni materialin dhe vendoseni në gropën e dytë duke e përzier. Kjo ndihmon që ajri të arrijë në çdo pjesë të kompostos dhe përshpejton procesin. Pas një jave tjetër, zhvendoseni materialin në gropën e tretë. Në fund, zhvendoseni kompostimin në një grumbull të vogël anash për ta lejuar atë të 'piqet' për disa javë të tjera. Do të jetë gati kur të ketë erë dheu dhe të duket kafe, zakonisht brenda 6 ose 7 javëve të tjera. Mund të kompostoni materiale në të tre gropat në të njëjtën kohë, secila gropë një javë më e vjetër se tjetra.

Kompostimi me shtresa

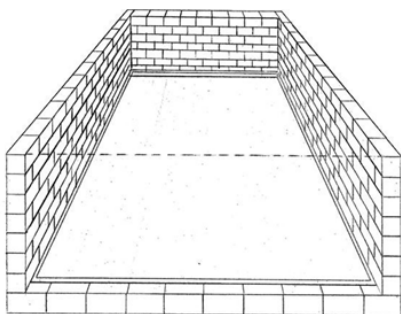

Figura 3: Madhësia e zonës së kompostimit do të përcaktojë se sa mbetje organike mund të kompostoni.

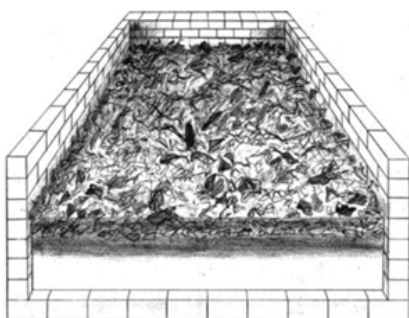
Ndërtoni një zonë për kompostim (siç tregohet në foto) të izoluar. Mund ta ndërtoni në tokë, ose ta ngrini lart në këmbë për të mbajtur parazitë jashtë.

Në shtresën e poshtme vendosni degë të vogla ose lëvozhgë kikirikësh për të përmirësuar qarkullimin e ajrit dhe kullimin.

Më pas vendosni një shtresë të mesme të përzier 2 pjesë të materialit të pasur me azot (jeshile) dhe një pjesë të materialit të pasur me karbon (kafe).

Nëse ka erë të keqe, mund të shtoni një shtresë komposti të përfunduar sipër. Lëreni për 6 deri në 8 javë, duke u kujdesur që të mos thahet

Figura 4: Procesi i kompostimit me shtresa.

Pas 6-8 javësh, siteni kompostin për të hequr çdo pjesë të madhe të pakompostuar, të cilat duhet të kthehen në zonën për kompostim për t'u kompostuar herën tjetër. Lërin pjesët e kompostuara të piquen për rreth 3 javë të tjera përpara përdorimit.
Do të jetë gati kur të ketë erë dheu dhe ngjyrë kafe.

Figura 5: Grumbullimi i kompostimit me shtresa të përfunduara.

Shitja e kompostos

Nëse dëshironi t'ua shisni kompostimin fermerëve ose kopshtarëve, mund ta shisni atë. Shitja e kompostos mund të ketë sukses nëse në fillim u jepni atyre disa mostra falas për të bindur njerëzit se diçka që është bërë nga 'mbeturinat' do të jetë një pleh shumë i mirë për të korrat e tyre. Flisni me fermerët dhe dyqanet bujqësore për të parë se sa paguajnë njerëzit për kompostimin e importuar/plehrat inorganikë. Mund të jetë e pranueshme që ta ofroni kompostin tuaj organik me një çmim më të ulët se ai në treg.

Mos harroni të shpjegoni përfitimet e përdorimit të kompostos, të cilat janë të shpjguara që në fillim të këtij udhëzuesi.

Punoi: Edmir Uku

Grafika: Mediagraph

**Kjo broshurë është pjesë e projektit
“Skema e kompostimit organik në komunitetet rurale” e zbatuar nga
Help Hilfe zur Selbsthilfe e.v dhe financuar nga Agjencia Sllovake
për Bashkëpunim Ndërkombëtar për Zhvillim.**

©Help Hilfe zur Selbsthilfe e.v